

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პლენუმს

საქმე №: 1979

ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსთვის საკონსულტაციო დასკვნის
მოთხოვნით მიმართვის შესახებ

I. შუამდგომლობის საგანი

წინამდებარე შუამდგომლობით ვითხოვთ, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ, მის წარმოებაში არსებული პოლიტიკური პარტიების აკრძალვის შესახებ საქმის განხილვის ფარგლებში, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-16 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლის საფუძველზე მიმართოს ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს და მოითხოვოს საკონსულტაციო დასკვნა პოლიტიკურ პარტიათა აკრძალვის კონვენციურ სტანდარტებთან შესაბამისობის შესახებ.

შუამდგომლობის მიზანია, პოლიტიკური გაერთიანების აკრძალვის საკითხის გადაწყვეტამდე, განმარტებულ იქნეს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციით დაცული გაერთიანების თავისუფლების, გამოხატვის თავისუფლებისა და დემოკრატიულ პოლიტიკურ პროცესში მონაწილეობის პრინციპები, აგრეთვე ის კრიტერიუმები, რომელთა საფუძველზეც შეიძლება შეფასდეს პოლიტიკური პარტიის აკრძალვის აუცილებლობა და პროპორციულობა.

II. სამართლებრივი საფუძველი

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-16 დამატებითი ოქმის პირველი მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, შესაბამისი უფლებამოსილების მქონე უმაღლეს სასამართლოებს შეუძლიათ მიმართონ ადამიანის უფლებათა ევროპულ სასამართლოს საკონსულტაციო დასკვნის მოთხოვნით იმ პრინციპულ საკითხებზე, რომლებიც ეხება კონვენციითა და მისი ოქმებით გათვალისწინებული უფლებებისა და თავისუფლებების განმარტებას ან გამოყენებას.

ამავე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტების თანახმად, ასეთი მოთხოვნა დასაშვებია მხოლოდ სასამართლოს წარმოებაში არსებული საქმის ფარგლებში; მოთხოვნა უნდა იყოს დასაბუთებული და უნდა შეიცავდეს შესაბამის სამართლებრივ და ფაქტობრივ კონტექსტს.

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო საქართველოს მიერ დასახელებულია იმ სასამართლოთა შორის, რომლებსაც აღნიშნული ოქმის საფუძველზე საკონსულტაციო დასკვნის მოთხოვნით მიმართვის უფლებამოსილება აქვთ.

შესაბამისად, წინამდებარე შუამდგომლობა ემსახურება სასამართლოსთვის იმ პრინციპული კონვენციური საკითხების გამოკვეთას, რომელთა განმარტებასაც არსებითი მნიშვნელობა შეიძლება ჰქონდეს მის წარმოებაში არსებული საქმის გადასაწყვეტად.

III. საკონსულტაციო დასკვნის საჭიროების დასაბუთება

1. პოლიტიკური პარტიის აკრძალვა, როგორც დემოკრატიულ საზოგადოებაში განსაკუთრებული მნიშვნელობის ჩარევა

პოლიტიკური პარტიები დემოკრატიული საზოგადოების ფუნქციონირების მნიშვნელოვანი ინსტიტუტებია. ისინი უზრუნველყოფენ პოლიტიკური შეხედულებების ორგანიზებულ გამოხატვას, მოქალაქეთა პოლიტიკური მონაწილეობის შესაძლებლობასა და ხელისუფლების ფორმირების პროცესში ალტერნატივების არსებობას.

პოლიტიკური პარტიის აკრძალვა თავისი ბუნებით განსაკუთრებულად ინტენსიური ჩარევაა გაერთიანების თავისუფლებაში და შეიძლება გავლენას ახდენდეს გამოხატვის თავისუფლებასა და პოლიტიკურ პლურალიზმზეც.

ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-11 მუხლი იცავს გაერთიანების თავისუფლებას, ხოლო მე-10 მუხლი — გამოხატვის თავისუფლებას. პოლიტიკური პარტიების საქმიანობის კონტექსტში აღნიშნული უფლებები უნდა განიმარტოს დემოკრატიული საზოგადოების, პოლიტიკური პლურალიზმისა და უფლებების დაცვის საერთო მიზნების გათვალისწინებით.

ამიტომ მნიშვნელოვანია, სტრასბურგის სასამართლომ განმარტოს, რა კრიტერიუმებით უნდა შეფასდეს პოლიტიკური პარტიის აკრძალვის აუცილებლობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში და რა მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს სახელმწიფოს მიერ წარმოდგენილი დასაბუთება.

2. პოლიტიკური პარტიის აკრძალვისთვის საჭირო მტკიცებულებითი და სამართლებრივი სტანდარტი

პოლიტიკური პარტიის აკრძალვის საკითხის გადაწყვეტა უნდა ეფუძნებოდეს კონკრეტულ, ინდივიდუალიზებულ ფაქტობრივ გარემოებებსა და მათ სათანადო სამართლებრივ შეფასებას.

აუცილებელია ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს, ერთი მხრივ, პოლიტიკური პარტიის მიზნები და საქმიანობა და, მეორე მხრივ, ცალკეული განცხადებები, პოლიტიკური პოზიციები ან ისეთი ფაქტები, რომელთა კონკრეტულ პარტიასთან დაკავშირება შესაბამის დასაბუთებას მოითხოვს.

საკონსულტაციო დასკვნის მოთხოვნა მიზანშეწონილია იმის გასარკვევად, თუ რა ხარისხის მტკიცებულებები და რა სახის დასაბუთება შეიძლება იყოს საკმარისი პოლიტიკური პარტიის აკრძალვის ისეთი უკიდურესი ღონისძიების გასამართლებლად, რომელიც ზღუდავს კონვენციით დაცულ პოლიტიკურ და გაერთიანების თავისუფლებებს.

3. აუცილებლობისა და პროპორციულობის შეფასება

პოლიტიკური პარტიის აკრძალვისას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ჩარევის კანონიერ მიზანს, მისი განხორციელების აუცილებლობასა და პროპორციულობას.

სასამართლოს მიერ შესაფასებელია, არსებობს თუ არა შესაბამისი და საკმარისი საფუძვლები ასეთი მკაცრი ღონისძიებისთვის; რამდენად არის დადასტურებული რეალური საფრთხე; და შესაძლებელია თუ არა ლეგიტიმური მიზნის მიღწევა უფლებებში ნაკლებად ინტენსიური ჩარევით.

ამ კონტექსტში სტრასბურგის სასამართლოს განმარტება დაეხმარება საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს, ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს პოლიტიკური შეხედულებებისა და საქმიანობის შეზღუდვის დაუშვებელი შემთხვევები და ის გამონაკლისები, რომლებშიც პარტიის აკრძალვა კონვენციით დაცულ უფლებებთან თავსებადად შეიძლება ჩაითვალოს.

4. პოლიტიკური პლურალიზმი და კონვენციის მე-11 მუხლით დაცული გარანტიები

პოლიტიკური პარტიების აკრძალვის შესახებ დავა მოითხოვს კონვენციის მე-11 მუხლის იმ სტანდარტების განმარტებას, რომლებიც უშუალოდ უკავშირდება პოლიტიკური გაერთიანებების ფუნქციონირებას, პოლიტიკური პლურალიზმის დაცვასა და დემოკრატიული საზოგადოების არსებობას.

ამასთან, საკითხი უნდა შეფასდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს შესაბამისი პრაქტიკის გათვალისწინებით, მათ შორის იმ საქმეების კონტექსტში, რომლებშიც განხილულია პოლიტიკური პარტიის დაშლის ან აკრძალვის შესაბამისობა კონვენციასთან.

საკონსულტაციო დასკვნა ხელს შეუწყობს კონვენციური სტანდარტების ზუსტ განსაზღვრასა და მათ თანმიმდევრულ გამოყენებას ეროვნულ დონეზე.

IV. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსთვის წარსადგენი კითხვები

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ვითხოვთ, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლომ განიხილოს ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოსთვის შემდეგი პრინციპული კითხვებით მიმართვის საკითხი:

კითხვა №1: რა კრიტერიუმებით უნდა შეფასდეს პოლიტიკური პარტიის აკრძალვის აუცილებლობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში კონვენციის მე-11 მუხლის საფუძველზე, მე-10 მუხლით დაცულ გამოხატვის თავისუფლებასთან ერთობლიობაში?

კითხვა №2: რა მტკიცებულებითი და დასაბუთების სტანდარტი უნდა დააკმაყოფილოს მოსარჩელემ, როდესაც იგი პოლიტიკური პარტიის აკრძალვას ითხოვს, და რა მოთხოვნები ვრცელდება პარტიისთვის კონკრეტული განცხადებების, მოქმედებებისა და მიზნების მიკუთვნებაზე?

კითხვა №3: რა გარემოებები უნდა გაითვალისწინოს ეროვნულმა სასამართლომ იმის შესაფასებლად, წარმოადგენს თუ არა პოლიტიკური პარტიის აკრძალვა პროპორციულ ღონისძიებას და არსებობს თუ არა იმავე ლეგიტიმური მიზნის მიღწევის ნაკლებად შემზღუდველი საშუალებები?

კითხვა №4: რა მნიშვნელობა ენიჭება პოლიტიკური პარტიის აკრძალვის შეფასებისას პარტიის მოქმედ მიზნებსა და საქმიანობას, მის პოლიტიკურ განცხადებებსა და რეალურ ქმედებებს შორის განსხვავებას, აგრეთვე იმ გარემოებას, არსებობს თუ არა პარტიის მხრიდან დემოკრატიული წესრიგისთვის რეალური და სათანადოდ დასაბუთებული საფრთხე?

კითხვა №5: კონვენციით გათვალისწინებულ რა სტანდარტებს უნდა აკმაყოფილებდეს სხვადასხვა პარტიების აკრძალვის ერთობლივი პროცედურული სამართალწარმოება?

